

rijksuniversiteit
groningen

MAAK DAT DE KAT WIJS!

maakdatdekatwijs.nl/lespakket

COLOFON

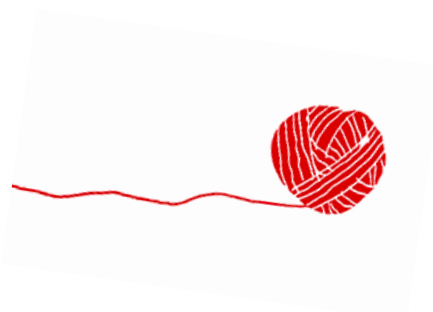
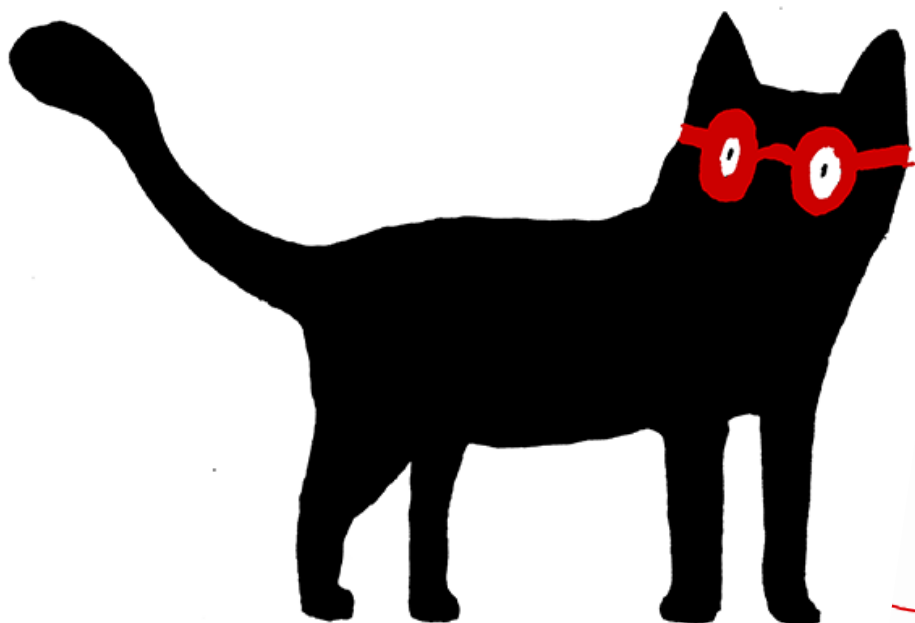
Het lespakket 'Maak dat de kat wijs!' is een lessenserie over uitdrukkingen dat aansluit bij het onderzoek van Simone Sprenger en Jacolien van Rij van de Rijksuniversiteit Groningen. Het lespakket is ontwikkeld in samenwerking met de Scholierenacademie en bestaat uit een handleiding voor de leerkracht, een thuiskaart en vier opdrachtkaarten voor de leerlingen.

Dit onderzoek is gesponsord door de Gratama-Stichting (2019-13) en NWO (Veni, 275-70-044).

Redactie: Floris Uithof & Sanne Poelstra

Eindredactie: Ariska Bonnema & Douwe van der Tuin

Vormgeving: Tamara Bakker

MAAK DAT DE KAT WIJS .NL

maakdatdekatwijs.nl/lespakket

LEERKRACHTINSTRUCTIE LESPAKKET 'MAAK DAT DE KAT WIJS!'

Het Nederlands kent duizenden uitdrukkingen. Uitdrukkingen zijn vaste combinaties van woorden die vaak héél iets anders betekenen dan wat er letterlijk staat. Simone Sprenger en Jacolien van Rij, onderzoekers aan de Rijksuniversiteit Groningen, doen hier onderzoek naar in het project 'Maak dat de kat wijs'. De opdrachtkaarten voor de bovenbouw basisschool die je nu in je hand hebt, sluiten hierbij aan. Met deze opdrachtkaarten gaan je leerlingen aan de slag als wetenschappers. Ze doen mee aan echt wetenschappelijk onderzoek, komen van alles te weten over uitdrukkingen en gaan actief dataverwerken. De leerlingen kunnen de opdrachtkaarten zelfstandig maken, maar deze kaarten zijn ook in te zetten als klassikale les.

ALGEMEEN

Het lespakket bestaat uit 4 kaartensets en een thuiskaart. Het is belangrijk dat de leerlingen eerst de thuiskaart maken! Met de andere opdrachtkaarten kunnen de leerlingen in willekeurige volgorde aan de slag. De kaarten zijn zo gemaakt dat leerlingen er zelfstandig mee kunnen werken en nemen ongeveer 30-45 minuten in beslag.

Om met de thuiskaart te kunnen werken hebben de leerlingen een computer of tablet nodig, zodat de leerlingen de test kunnen invullen.

De thuiskaart

De leerlingen helpen in deze les de onderzoekers met hun uitdrukkingenonderzoek 'Maak dat de kat wijs'! Welke uitdrukkingen ken jij eigenlijk? De leerlingen maken met de opdrachten op de thuiskaart kennis met uitdrukkingen en leggen de basis voor de andere opdrachtkaarten.

Het is handig om de leerlingen deze kaart thuis te laten doen, omdat voor deelname aan het onderzoek toestemming van een ouder of verzorger noodzakelijk is. Doe deze kaart in ieder geval als eerste, zo beïnvloeden de andere opdrachtkaarten het onderzoek niet.

Kaart 1: Introductie en experiment

Aan de hand van deze kaart leren de leerlingen het verschil tussen letterlijk en figuurlijk taalgebruik en maken ze kennis met een aantal nieuwe uitdrukkingen. Bij deze kaart gaan de leerlingen zelf op zoek naar uitdrukkingen via internet.

Kaart 2: Uitdrukkingen door de eeuwen heen

De tweede kaart draait om uitdrukkingen en hun relatie met de geschiedenis. Het belangrijkste leerdoel is om de leerlingen te laten zien

dat veel uitdrukkingen zijn gebaseerd op vroegere tijden en daarmee een venster vormen op de Nederlandse geschiedenis. In de opdrachten komen de tijdvakken aan bod. Ook creativiteit is belangrijk bij deze kaart: leerlingen gaan zelf nieuwe uitdrukkingen bedenken. We zijn erg benieuwd naar de uitkomsten!

Kaart 3: Uitdrukkingen in andere culturen

Uitdrukkingen komen in alle talen van de wereld voor. In de opdrachten staat de relatie tussen landen/talen en uitdrukkingen centraal. Bij deze kaart kan aan de leerlingen gevraagd worden om bij ouders of grootouders na te gaan of zij bijzondere uitdrukkingen kennen, die uniek zijn binnen een familie of uit een taal komen die die ouders of grootouders spreken (bijvoorbeeld Turks, Arabisch, Fries of een dialect). Leerlingen kunnen met de uitkomsten zelf aan de slag, maar deze opdracht leent zich uiteraard ook goed voor een klassikale les.

Kaart 4: Onderzoek en resultaten

Met de thuiskaart hebben de leerlingen meegedaan aan echt wetenschappelijk onderzoek. Met kaart 4 gaan de leerlingen dieper in op het doen van (taal)onderzoek. Hoe doe je dat? Welke vragen stel je? Leerlingen gaan zelf conclusies trekken uit de resultaten die tot nu toe bekend zijn van het 'Maak dat de kat wijs' onderzoek, als echte wetenschappers.

DE THUISKAART

Jacolien en Simone zijn twee onderzoekers uit Groningen. Ze doen onderzoek naar uitdrukkingen. En jij kan daarbij helpen! Hoe je dat kunt doen, lees je hieronder. Veel plezier!

Jullie gaan deze week twee echte onderzoekers helpen! Dat is natuurlijk superleuk, maar wat doet een onderzoeker eigenlijk?

Opdracht 1

A: Schrijf op waar jij aan denkt bij een onderzoeker. Wat denk je dat hij of zij doet?

B: Teken hieronder een onderzoeker zoals jij denkt dat hij of zij eruitziet. Teken ook drie dingen die te maken hebben met onderzoek. (Bijvoorbeeld speciale kleren, of spullen die ze nodig hebben).

TAAL

Wist je dat je ook onderzoek kan doen naar taal? Zo kan je bijvoorbeeld onderzoeken wat de verschillen zijn tussen Frans en Nederlands, maar ook wat er juist hetzelfde is aan deze talen. Of hoe kinderen leren wie er met 'ik' en 'jij' worden bedoeld, en waarom Duitse mensen het in het begin moeilijk vinden om 'huis' te zeggen. Ook kun je onderzoek doen naar uitdrukkingen. Dat doen Simone en Jacolien uit Groningen. En jullie mogen meedoen! Maar wat zijn uitdrukkingen precies?

UITDRUKKINGEN

Een uitdrukking is een zin die iets anders betekent dan je in woorden zegt. Huh, een zin die iets anders betekent dan wat je zegt? Dat is vreemd! Als je zegt "Om 12 uur eet ik een broodje" dan bedoel je daar ook echt mee dat je om 12 uur een broodje eet. Maar als je zegt "Ik heb een boek voor een appel en een ei gekocht" dan bedoel je niet dat je écht met een appel en een ei een boek hebt betaald. Je hebt gewoon geld betaald! Maar niet zoveel, wat de uitdrukking betekent dat je iets voor heel weinig geld hebt gekocht. Bij een uitdrukking maakt het dus meestal niet uit of je weet wat de aparte woorden betekenen, de woorden 'appel' en 'ei' helpen je niet met de betekenis van de zin. Daarom moet je uitdrukkingen eigenlijk als hele zin onthouden.

KINDEREN

De onderzoekers zijn heel benieuwd welke uitdrukkingen jij eigenlijk kent. Ze vragen zich namelijk af hoe kinderen dit soort zinnen leren, en hoe oud ze dan zijn. En jij kan daarbij helpen! Nee, geen zorgen, je hebt er geen labjas voor nodig, het kan gewoon thuis achter de computer of tablet. Maar, de onderzoekers mogen jouw antwoorden alleen gebruiken als je vraagt aan je ouders of je mee mag doen. Dus ren vlug naar ze toe, vraag je ouders toestemming en word een echte onderzoeker!

Opdracht 2

Welke uitdrukkingen ken jij eigenlijk? Pak je tablet of ga naar de computer en test het op maakdatdekatwijs.nl/lespakket. Vul je gegevens in en kijk welke uitdrukkingen jij kent!

OPDRACHTKAART 1: UITDRUKKINGEN ALGEMEEN

WEET JE NOG?

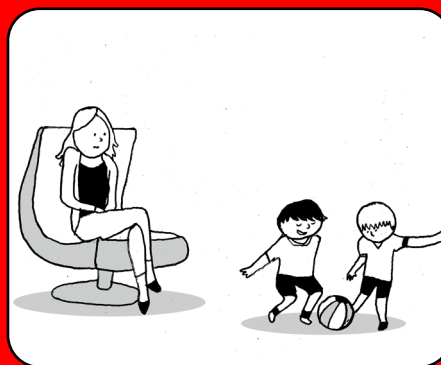
Uitdrukkingen betekenen iets anders dan wat je letterlijk zegt. Als je zegt "Ik koop dit boek voor een appel en een ei" dan is dat de letterlijke betekenis van de zin. De betekenis van de zin zoals die er staat. Dus als je echt een appel en een ei gebruikt om bij de kassa een boek te betalen. De figuurlijke betekenis is de betekenis die de spreker echt bedoelt. In dit geval is dat een boek kopen voor heel weinig geld.

LETTERLIJK EN FIGUURLIJK TAALGEBRUIK

Dat de letterlijke betekenis nogal vreemd kan zijn, zie je hieronder in de tekeningen: in beide gevallen "houdt iemand een oogje in het zeil"!

Opdracht 1

Welke van de twee plaatjes is de letterlijke betekenis denk je? En welke de figuurlijke? Leg uit waarom je dat denkt.

Opdracht 2

A: Teken op een apart papier zelf de letterlijke betekenis van twee van de volgende uitdrukkingen:

- Elkaar in de haren vliegen
- Aan iemands lippen hangen
- De hond in de pot vinden
- Er met de pet naar gooien
- Een boom van een vent zijn
- Vlinders in je buik hebben
- Door de mand vallen

B: Zoek de figuurlijke betekenis op of vraag het aan je juf/meester. Teken ook de figuurlijke betekenis.

Opdracht 3

A: Zoek in de woordzoeker de onderstreepte woorden van deze uitdrukkingen:

- Voor aap staan
- De benen nemen
- Er geen bal van snappen
- Geen hand voor ogen kunnen zien
- Het paard achter de wagen spannen
- Op grote voet leven
- Een vroege vogel zijn
- Als een vis in het water
- Iets onder de knie krijgen
- Van huis en haard verdreven zijn

R	S	T	Z	G	S	R	K	G
L	W	B	E	D	T	H	V	M
K	O	E	G	O	E	K	O	O
N	U	N	C	T	V	M	G	L
I	N	E	P	L	D	K	E	E
E	W	N	A	R	E	H	L	L
J	F	B	A	O	S	A	S	R
Y	A	A	R	X	I	N	U	R
R	H	G	D	E	V	D	P	P

B: Wat denk je zelf dat de uitdrukkingen betekenen? Voor aap staan betekent bijvoorbeeld voor gek staan, want een aap is vaak gek.

‘De benen nemen’

‘Er geen bal van snappen’

‘Geen hand voor ogen kunnen zien’

‘Het paard achter de wagen spannen’

‘Op grote voet leven’

‘Een vroege vogel zijn’

‘Als een vis in het water’

‘Iets onder de knie krijgen’

‘Van huis en haard verdreven zijn’

C: Zoek de betekenis van de uitdrukkingen op. Klopt je hypothese?

Bonusopdrachten

A: Vorm een groepje en zoek uitdrukkingen op waar de volgende woorden in zitten. Schrijf de letterlijke en de figuurlijke betekenis op.

- Aap
- Been
- Bal
- Hand
- Paard
- Voet
- Vogel
- Vis

B: Maak een memory met de uitdrukkingen en hun betekenissen! Andere groepjes hebben misschien andere uitdrukkingen gevonden, dus maak samen een groot memory spel. Hieronder staat een voorbeeld van hoe je de kaartjes zelf kan maken:

Letterlijke betekenis	Figuurlijke uitdrukking
Letterlijk	Figuurlijk
Letterlijk	Figuurlijk
Letterlijk	Figuurlijk

OPDRACHTKAART 2: UITDRUKKINGEN EN GESCHIEDENIS

Uitdrukkingen in het Nederlands bestaan vaak al heel lang. Sommige uitdrukkingen werden vroeger echt gebruikt, terwijl anderen alleen verwijzen naar vroeger. We gebruiken nu nog uitdrukkingen die komen uit de middeleeuwen, of zelfs uit de tijd van de Grieken en de Romeinen!

GRIEKEN EN ROMEINEN

Een voorbeeld van een uitdrukking uit de tijd van de Grieken en Romeinen is 'één zwaluw maakt nog geen zomer'. Dat betekent dat je niet te snel moet beslissen. Het komt van een verhaal over een man die een zwaluw zag en dacht dat het zomer zou worden. In veel landen zijn zwaluwen alleen in de zomer te zien, dus toen de man een zwaluw zag, dacht hij dat het zomer zou worden en verkocht zijn jas. Toen begon het ineens te vriezen en kreeg de man het erg koud. De man had dan wel een zwaluw gezien, maar het werd nog geen zomer. Hij was dus te vroeg met de beslissing om zijn jas te verkopen!

MIDDELEEUWEN

Een voorbeeld van een middeleeuwse uitdrukking is 'in het harnas jagen'. Dat betekent dat je iemand erg boos maakt. Als iemand vroeger namelijk een ridder erg boos maakte, kon de ridder je uitdagen voor een gevecht. Als ridders gingen vechten trokken ze een harnas aan. Door een ridder expres boos te maken jaagde je hem in zijn harnas om met je te gaan vechten. Deze uitdrukking werd in de middeleeuwen al gebruikt, toen vaak letterlijk, en nu nog steeds, maar dan figuurlijk.

Opdracht 1

A. Welk tijdvak heeft te maken met de uitdrukking? Leg uit waarom je dat denkt. Kies uit de volgende tijdvakken:

- Jagers en Boeren
- Monniken en Ridders
- Ontdekkers en Hervormers
- Pruiken en Revoluties
- Wereldoorlogen
- Grieken en Romeinen
- Steden en Staten
- Regenten en Vorsten
- Burgers en Stoommachines
- Televisie en Computer

Voorbeeld: In het harnas jagen slaat op de tijd van Monniken en Ridders.

1. 'Iets komt uit het jaar kruik'

Het komt uit de tijd van _____
omdat _____

2. 'Alle wegen leiden naar Rome'

Het komt uit de tijd van _____
omdat _____

3. 'Een Achilleshiel hebben'

Het komt uit de tijd van _____
omdat _____

4. 'De ridder op het witte paard'

Het komt uit de tijd van _____
omdat _____

5. 'Een ei van Columbus'

Het komt uit de tijd van _____
omdat _____

6. 'Op stoom komen'

Het komt uit de tijd van _____
omdat _____

7. 'Vierkante ogen krijgen'

Het komt uit de tijd van _____
omdat _____

NIEUWE UITDRUKKINGEN

Sommige uitdrukkingen zijn zo oud dat mensen vaak niet meer weten wat het betekent. Een voorbeeld is 'hij heeft veel in zijn mars'. Dat betekent dat iemand veel heeft of kan. Een 'mars' was vroeger een grote mand waarin een handelaar, de marskramer, zijn spullen kon vervoeren. Nu zou je misschien zeggen 'Hij heeft veel in zijn kofferbak', dat klinkt wat moderner.

Opdracht 2

A: Kies een uitdrukking uit de lijst hieronder en maak er een moderne versie van. Voorbeeld: 'Hij is een open boek' = 'Hij is een open laptop'.

- Een open boek zijn (Niets verborgen kunnen houden)
- De ridder op het witte paard zijn (De man van je dromen)
- Een goede boterham verdienen (Veel geld verdienen)
- Met een schone lei beginnen (Opnieuw beginnen, lei is een schrijfplankje)
- Nu breekt mijn klomp (Dat had ik niet aan zien komen)

Uitdrukking:

Moderne versie:

Opdracht 3

Verzin nu je eigen uitdrukking! Maak helemaal zelf een uitdrukking en leg uit wat de betekenis is. Voorbeeld: 'Hij ziet haar liever dan zijn smartphone', wat betekent dat hij haar heel leuk vindt.

Uitdrukking:

Betekenis:

Bonusvraag

De Nederlandse schilder Pieter Bruegel de Oude (1525/1530 - 1569) heeft een schilderij gemaakt dat erg bekend is geworden omdat er heel veel uitdrukkingen op staan. Een aantal zijn nog steeds bekend, zoals:

- Twee vliegen in één klap slaan: efficiënt bezig zijn
- Een oogje in het zeil houden: alert zijn
- Lachen als een boer met kiespijn: doen alsof je moet lachen

Een hoop van de uitdrukkingen worden vandaag helemaal niet meer gebruikt. Hieronder staat een aantal van die hele oude uitdrukkingen. Maak een moderne versie!

Een voorbeeld is 'Een morse muur is snel afgebroken', wat betekent dat iets van slechte kwaliteit niet lang meegaat. Een moderne versie daarvan zou kunnen zijn 'Een goedkope tablet gaat snel kapot'.

1. 'Daar zijn de daken met vlaaien bedekt': daar is men erg rijk.

Moderne versie: _____

2. 'Een grote lantaarn, maar met een klein licht': veel praten, maar ergens weinig verstand van hebben.

Moderne versie: _____

3. 'Het kippenei grijpen en het ganzenei laten lopen': een verkeerde keuze maken, iets kleins pakken maar iets groters laten liggen

Moderne versie: _____

OPDRACHTKAART 3: UITDRUKKINGEN EN CULTUUR

In heel veel talen bestaan uitdrukkingen, niet alleen in het Nederlands. Soms betekent een buitenlandse uitdrukking zelfs hetzelfde als een Nederlandse uitdrukking! Vaak worden dan andere woorden gebruikt dan in het Nederlands. Wanneer het in Nederland hard regent, zeggen we bijvoorbeeld 'het regent pijpenstelen', terwijl de Engelsen dan zeggen 'it is raining cats and dogs', het regent katten en honden!

In uitdrukkingen komen vaak voorwerpen, dieren of gewoontes voor. En dat verschilt nogal per land. In warme, droge landen zullen daarom vaker uitdrukkingen met kamelen of woestijnen voorkomen, terwijl in koude landen eerder uitdrukkingen met sneeuw en ijs te vinden zijn.

Opdracht 1

Verbind de Nederlandse uitdrukking met een uitdrukking uit een andere taal die hetzelfde betekent. Een voorbeeld is de uitdrukking 'een addertje onder het gras', wat betekent dat er iets naars of gevaarlijks verborgen ligt. In het Berbers, een taal uit Marokko, zegt men 'er ligt een slang onder het zand', wat hetzelfde betekent.

EEN ADDERTJE ONDER HET GRAS

**EEN EZEL STOOT ZICH IN HET
GEMEEN NIET TWEE KEER AAN
DEZELFDE STEEN**

**EEN VOS VERLIEST WEL ZIJN
HAREN, MAAR NIET ZIJN
STREKEN**

**VAN EEN MUG EEN OLIFANT
MAKEN**

**ZELFS DE BESTE BREISTER LAAT
WEL EENS EEN STEEKJE VALLen**

**JE MOET DE HUID NIET
VERKOPEN VOOR DE BEER
GESCHOTEN IS**

**IEMANDS NAAM DOOR HET SLIJK
HALEN**

**ENGELS: EEN LUIPAARD
ZAL NOOIT ZIJN VLEKKEN
VERLIEZEN**

**FRANS: IEMAND DOOR DE
MODDER SLEPEN**

**ZWEEDS: VAN EEN VEER EEN
KIP MAKEN**

**BERBERS: EEN JAKHALS
OVERKOMT HET MAAR EENMAAL**

**SPAANS: DE BESTE SCHRIJVER
MAAKT EEN VLEK**

**BERBERS: EEN SLANG ONDER
HET ZAND**

**ARABISCH: HET IS GEEN GRAAN
VOORDAT JE GEOOGST HEBT**

Opdracht 2

Hieronder staat een aantal uitdrukkingen met de betekenis er tussen haakjes achter. Komt de uitdrukking uit een warm of koud land? Leg uit waarom je dat denkt.

1. 'Er loopt geen koe op het ijs': (er is geen reden om je zorgen te maken)

Komt uit een _____ land, omdat: _____

2. 'De dromedaris ziet alleen de bulten van zijn broer': (iemand anders iets verwijten wat je zelf ook doet)

Komt uit een _____ land, omdat: _____

3. 'Wat verborgen ligt in de sneeuw verschijnt door de dooi': (alles wat je verbergt wordt op een gegeven moment onthuld)

Komt uit een _____ land, omdat: _____

Komen de volgende uitdrukkingen uit een land dat aan zee ligt, of een land dat niet aan de zee ligt? Leg uit waarom je dat denkt.

4. 'Een druppel in de oceaan': (maar een heel klein deel van wat nodig is)

Komt uit een land dat wel/niet aan zee ligt, omdat: _____

5. 'Liever een naald in nood, dan een kameel in voorspoed': (liever een beetje hulp in moeilijke tijden dan veel hulp wanneer het goed gaat)

Komt uit een land dat wel/niet aan zee ligt, omdat: _____

6. 'Er zijn kapers op de kust': (er dreigt gevaar)

Komt uit een land dat wel/niet aan zee ligt, omdat: _____

Opdracht 3

Bij de uitdrukkingen van opdracht 2 staan tussen haakjes de betekenissen. Kun je bedenken waarom de uitdrukking een bepaalde betekenis heeft?

1. 'Er loopt geen koe op het ijs':

Als een koe op het ijs loopt kan hij er doorheen zakken en verdrinken. Dat is gevaarlijk, dus iets om je zorgen over te maken. Als er geen koe op het ijs loopt, hoef je je daar geen zorgen over te maken.

2. 'De dromedaris ziet alleen de bulten van zijn broer':

3. 'Wat verborgen ligt in de sneeuw, verschijnt door de dooi':

4. 'Een druppel in de oceaan':

5. 'Liever een naald in nood, dan een kameel in voorspoed':

6. 'Er zijn kapers op de kust':

OPDRACHTKAART 3

OPDRACHTKAART 4: UITDRUKKINGEN EN DATA

Stel je voor dat je graag wilt weten hoeveel uitdrukkingen kinderen eigenlijk kennen. Hoe zou je hier achter komen? Je zou kunnen gokken, maar dan zit je er misschien helemaal naast! Je kan 3 kinderen vragen, maar wat als je 3 kinderen hebt gevraagd die toevallig heel veel uitdrukkingen kennen? Dan klopt je antwoord niet voor veel andere kinderen. Een slimme manier om dit te onderzoeken is door een heleboel verschillende kinderen vragen. Dat is wat Simone en Jacolien doen met de test die je gemaakt hebt. Zij doen een groot onderzoek door heel Nederland. Maar wat houdt dat eigenlijk in, een onderzoek doen?

Als je onderzoek doet, heb je allereerst een vraag nodig. Wat wil je onderzoeken? Bij dit onderzoek is dat: Op welke leeftijd leren kinderen uitdrukkingen?

Vaak heb je al een idee over wat het antwoord op de vraag moet zijn. Dat noemen wetenschappers een hypothese, maar je kan ook verwachting zeggen. Jacolien en Simone denken bijvoorbeeld dat kinderen veel uitdrukkingen best ingewikkeld vinden, en dat er maar een paar zijn die ze echt vaak tegenkomen, waardoor kinderen pas aan het einde van de basisschool echt beginnen met het leren van uitdrukkingen. Maar klopt dat ook?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, vergelijken ze kinderen uit verschillende groepen.

Opdracht 1

A: Wat denk jij? Omcirkel het juiste antwoord.

“Kinderen uit groep 6 kennen **meer/minder** uitdrukkingen dan kinderen uit groep 8”.

B: En waarom denk je dat?

C: Als je een vraag en hypothese hebt, kun je een onderzoeksplan maken. In een onderzoeksplan staat hoe je achter het antwoord op de vraag gaat komen. Wat denk je dat het onderzoeksplan is voor dit onderzoek? (Hint: wat moest je zelf doen bij de test op de thuiskaart?)

A: Een lijst maken met een heleboel uitdrukkingen en dan aan kinderen vragen welke uitdrukkingen uit de lijst ze kennen.

B: Kinderen vragen of ze een test willen maken over wijze katten.

C: Kinderen vragen hoeveel uitdrukkingen ze ongeveer kennen.

Opdracht 2

In het grafiekje hiernaast zie je het resultaat van het onderzoek dat jij gedaan hebt: Van links naar rechts zie je uit welke groep de kinderen komen. Van beneden naar boven zie je hoeveel uitdrukkingen ze kennen. Ieder hoofdje in de grafiek is een kind en de rode lijn is hoeveel alle kinderen uit die groep gemiddeld kennen.

A: In welke groep zit het kind dat de meeste uitdrukkingen kent?

In groep: ____

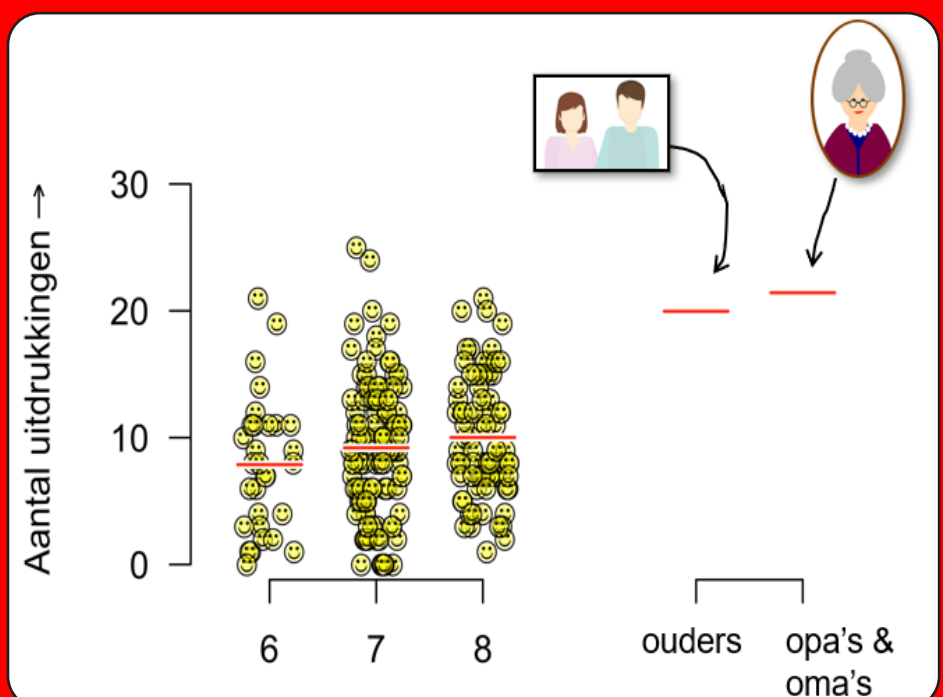
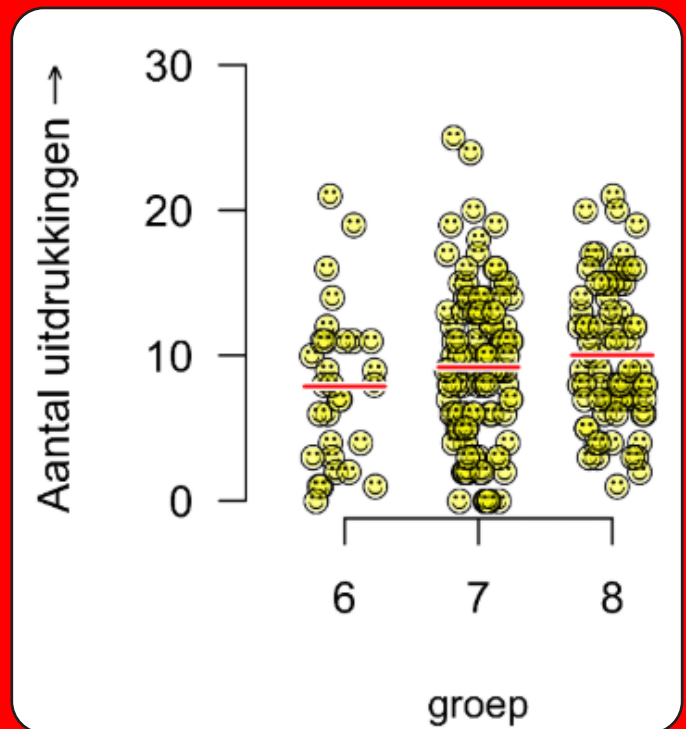
B: Wat is waar? Omcirkel het goede antwoord:

- 1) Vergeleken met groep 7 en 8 zijn er in groep 6 **meer/minder** kinderen getest.
- 2) Alle kinderen in groep 6 kennen **wel/niet** evenveel uitdrukkingen.
- 3) Het gemiddelde van groep 7 ligt **hoger/lager** dan dat van groep 8.

Simone en Jacolien weten dankzij jou, nu hoeveel uitdrukkingen kinderen ongeveer kennen. Nu zijn ze eigenlijk wel benieuwd hoeveel uitdrukkingen jullie ouders dan kennen.

En opa's en oma's? Dat zijn nieuwe vragen. En dus doen ze nóg een onderzoek. De resultaten zie je hiernaast:

Hier zie je dezelfde grafiek van groep 6, 7 en 8 aan de linkerkant staan, en aan de rechterkant staan nu de gemiddelde resultaten van ouders en opa's en oma's.

C: Kennen ouders **meer of minder** uitdrukkingen dan kinderen? Leg uit hoe je aan je antwoord komt.

D: En opa's en oma's? Kennen zij **meer of minder** uitdrukkingen dan de ouders? Leg uit hoe je aan je antwoord komt.

E: Simone en Jacolien dachten opeens: Als opa's en oma's zoveel uitdrukkingen kennen, zouden kinderen die veel met hun opa's en oma's praten dan ook meer uitdrukkingen kennen? Denk jij dat dit zo is? Leg uit waarom je dit denkt.

Ook vragen Simone en Jacolien zich af of kinderen die veel boeken lezen meer uitdrukkingen kennen dan kinderen die weinig boeken lezen. Ze vroegen kinderen hoe vaak ze lezen en hoeveel uitdrukkingen ze kennen. Hiernaast kun je de resultaten zien.

F: Omcirkel het juiste antwoord:

Kinderen die dagelijks een boek lezen kennen gemiddeld **meer/minder** uitdrukkingen dan kinderen die weinig of wekelijks een boek lezen.

